

บทความพิเศษ

จุฬาทิพย์ ภัทรราชวาท

สิทธิกรณ : ตัวแบบธุรกิจที่สร้างโลกได้ดีกว่า

กลิลโล, 2012 ได้กล่าวไว้ในช่วงเวลาที่ผ่านมา นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา ทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเชิงนโยบายและนักวิจัย ไม่ให้ความสำคัญกับสิทธิกรณ ดังนั้นในบางประเทศที่ไม่มีกฎหมายสิทธิกรณ สิทธิกรณจึงถูกจัดตั้งขึ้นมาแต่ไม่ได้ใช้ชื่อสิทธิกรณ นอกจากนั้นก็ไม่มีการรายงานข้อมูลเกี่ยวกับบริบทการดำเนินงานของสิทธิกรณแต่อย่างใด การให้การศึกษายอมรับระหว่างสิทธิกรณก็มักใช้วิธีการของเอกชนมาให้ความรู้และฝึกทักษะด้านการจัดการ อย่างไรก็ตาม สถานการณ์วิกฤติเศรษฐกิจก็ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า สิทธิกรณเป็นตัวแบบธุรกิจที่อ่อนแอเศรษฐกิจและเป็นสมาคมที่

การปรับตัวของสิทธิกรณในช่วงเวลาที่ผ่านมา 100 ปี จากศตวรรษที่ 19 มาจนถึงศตวรรษที่ 21 นั้น สิทธิกรณย่อมต้องเผชิญหน้ากับปัจจัยสภาพแวดล้อมต่างๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ มีคนกล่าวว่า ช่วงเวลาที่ตกต่ำของสิทธิกรณได้ผ่านพ้นไปแล้ว ต่อไปนี้สิทธิกรณจะผงาดขึ้นมาเป็นตัวแบบธุรกิจที่คนในสังคมยอมรับมากที่สุด และขยายตัวมากที่สุด อีกทั้งจะเป็นแกนนำในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งบทความนี้จะได้เชื่อมโยงให้ทราบถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

นวัตกรรมความคิดที่คงความข้ามศตวรรษ

ในช่วงเวลาศตวรรษที่ 19 ที่โรเบิร์ต โอเวน ผู้ซึ่งได้รับการขนานนามให้เป็นบิดาแห่งสิทธิกรณโลกได้จุดประกายความคิดเรื่องสิทธิกรณขึ้นมานั้น มีฐานคิดมาจากการที่เขาเชื่อว่า "คนจะดีหรือเลวขึ้นอยู่กับปัจจัยสภาพแวดล้อม" และ "ถ้าไรเป็นเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ" ดังนั้น เขาจึงได้ใช้ความพยายามกว่า 50 ปี ในช่วงชีวิตของเขาในการสร้างสรรค์ตัวแบบธุรกิจที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน และแม้ว่าความพยายามของเขาจะไม่ประสบความสำเร็จอย่างที่ตั้งใจ แต่กลุ่มผู้นำรอชเดลที่ได้นำเอาแนวคิดของเขาไปผสมผสานกับแนวคิดการจัดตั้งร้านจำหน่ายสินค้าของนายแพทย์วิลเลียม คิง ด้วยการจัดทำเป็นโครงการของรอชเดล หรือที่รู้จักกันในนามของ "Law the first" โดยโครงการดังกล่าวจะเริ่มต้นด้วยการจัดตั้งร้านจำหน่ายสินค้าที่จำเป็นในการอุปโภคบริโภค ก่อน จากนั้นจึงดำเนินการจัดสร้างที่อยู่อาศัยให้แก่สมาชิกจัดที่ดินทำกิน โรงงานอุตสาหกรรม และการจัดระบบการผลิต การแจกจ่าย การบริโภคในรูปแบบของนิคมสิทธิกรณ และหลังจากเห็นชอบในแผนการดังกล่าว กลุ่ม ผู้นำรอชเดลได้ใช้เวลาถึง 2 ปี ในการสะสมทุน คนละ 2 เพนนีต่อสัปดาห์ จึงได้เริ่มจัดตั้งและดำเนินการสิทธิกรณแห่งแรกของโลกขึ้นในนามของสมาคมผู้นำอันเที่ยงธรรมแห่งเมืองรอชเดล ในเดือนตุลาคม ปี พ.ศ. 2387 ซึ่งแนวปฏิบัติของสิทธิกรณรอชเดลได้ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางของหลักสิทธิกรณสากลจนถึงทุกวันนี้ โดยจะสังเกตได้ว่า แนวปฏิบัติตามหลักสิทธิกรณสากล 7 ประการ ซึ่งให้เห็นเอกลักษณ์ของตัวแบบธุรกิจสิทธิกรณที่มีค่านิยมร่วมใน "การพึ่งพาและร่วมมือกัน" เพื่อการนำประโยชน์สู่สมาชิกและชุมชน ตามแบบอย่างของผู้ริเริ่มสิทธิกรณตั้งแต่แรกเริ่ม

พัฒนาการของสิทธิกรณ

ท่ามกลางบรรยากาศของการก้าวผ่านช่วงเวลาในศตวรรษที่ 20 สู่ศตวรรษที่ 21 นั้น สิทธิกรณได้ปรับตัวไปตามปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง อีกทั้งได้แผ่ขยายไปในภาค

ลักษณะขององค์การที่เปิดกว้างและโปร่งใส

โดยมีประเด็นข้อสังเกตคือ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ทำให้อุดมคติเดิมของสิทธิกรณเรื่อง "การร่วมมือกัน" เปลี่ยนไป ดังนั้นในปี พ.ศ.2538 สัมพันธ์ภาพระหว่างประเทศ (ICA) จึงได้ออกแถลงการณ์ว่าด้วย ค่านิยม ค่านิยม

ส่วนเศรษฐกิจต่างๆ มากขึ้น และก่อให้เกิดเป็นสิทธิกรณประเภทต่างๆ หลากหลาย ได้แก่ สิทธิกรณเครดิต สิทธิกรณการเกษตร สิทธิกรณอเนกประสงค์ สิทธิกรณอุตสาหกรรม สิทธิกรณบริการ สิทธิกรณประกันภัย สิทธิกรณลูกผสม และอื่นๆ การปรับเปลี่ยนของสิทธิกรณเกิดจากเหตุปัจจัยหลายประการทั้งจากเหตุผลทางธุรกิจ โดยการตัดสินใจจากภายใน หรือเกิดจากภายนอกที่มาจากกฎหมายและนโยบายรัฐ จากบทความของดาร์โล ไมซากาและโรเจอร์ สเพียร์ จากสถาบัน EURICSE ได้กล่าวถึงรูปแบบที่แตกต่างกันของสิทธิกรณในช่วงเวลาปลายศตวรรษที่ 20 ว่ามี 4 รูปแบบ ได้แก่

1.รูปแบบขององค์การความร่วมมือ ที่มีคุณลักษณะขององค์การที่ให้ความสนใจเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิก

2.รูปแบบขององค์การทางสังคมที่มีคุณ

3.รูปแบบผสมผสาน ที่มีคุณลักษณะของ

องค์การที่ยังคงให้ความสำคัญเรื่องการมีส่วนร่วมของสมาชิกและเปิดกว้างให้บริการทาง

สังคมมากขึ้น 4.รูปแบบสิทธิกรณที่รัฐ เป็นองค์การที่รัฐเข้ามากำกับดูแล ปรากฏการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างองค์การ บทบาทการดำเนินงานของสิทธิกรณ ผลผลิตและบริการ

และหลักการสิทธิกรณ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันในเรื่องสิทธิกรณสากล ในช่วงเวลาศตวรรษที่ 1 ของศตวรรษที่ 21 สิทธิกรณในหลายประเทศและหลายภูมิภาค ได้ขยายบริการแก่บุคคลภายนอกในกิจกรรมด้านสังคมมากขึ้น เช่น กรณีของสิทธิกรณ

โดยสรุปจะเห็นได้ว่ารูปแบบใหม่ของสิทธิกรณที่เกิดขึ้น เป็นปรากฏการณ์ของการปรับตัวของสิทธิกรณในการยกระดับคุณภาพชีวิตที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกและคนในชุมชน โดยในบางประเทศมีเหตุปัจจัยมาจากการลดลงของนโยบายสนับสนุนที่เคยเป็นของภาครัฐ และบางประเทศสิทธิกรณกลายเป็น "ทางเลือก" ซึ่งคิดริเริ่มจากฐานรากในระดับชุมชนที่คนพยายามแก้ปัญหาบนหลักการพึ่งพาตนเอง

งานท้าทายสู่การเป็นตัวแบบธุรกิจที่สร้างโลกได้ดีกว่า

สิทธิกรณได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วในช่วงวิกฤติ

ไปสู่การสร้างความสำเร็จให้กับสมาคมแห่งการสิทธิกรณ "สิทธิกรณตัวแบบแบบธุรกิจที่สร้างโลกที่ดีกว่า" ในที่ประชุม ICA ที่อิตาลี (2012) ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นของนโยบายรัฐที่พึงมีต่อการส่งเสริมองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรและสิทธิกรณ การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายสิทธิกรณที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาขบวนการสิทธิกรณ และกองทุนส่งเสริมสนับสนุนสิทธิกรณใหม่

นอกจากนั้นรัฐควรจะมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเชื่อมโยง ระหว่างขบวนการสิทธิกรณในประเทศต่างๆ และภูมิภาคเพื่อการพัฒนาภาคสิทธิกรณ อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญของหลักและวิธีการสิทธิกรณ โดยการสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงผ่านกลไกการให้การศึกษายอมรับและหลักสูตรการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยจึงเป็นสิ่งสำคัญ

ประสบการณ์ของสิทธิกรณทั่วโลกชี้ให้เห็นว่า แนวโน้มที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จของสิทธิกรณคือ การทำงานร่วมกันในระบบกิจการ-ชุมชนสิทธิกรณ เครือข่ายความร่วมมือเพื่อลดต้นทุนค่าใช้จ่าย และการสร้างความชำนาญการให้บริการ ที่สำคัญคือ สิทธิกรณจะต้องมีภาพลักษณ์ที่เป็นธรรมาภิบาล เป็นที่คาดหวังของสมาชิก ชุมชน มีการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง เพื่อการประหยัดต่อขนาดของธุรกิจ และเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการวิเคราะห์ให้เห็น การสร้างผลกระทบที่แตกต่างระหว่างสิทธิกรณกับธุรกิจเอกชน ซึ่งนักวิจัยต่างๆ ต้องเข้ามาช่วยสนับสนุน การริเริ่มสร้างระบบฐานข้อมูลที่มีความเป็นเอกภาพ ต้องเริ่มโดยสถาบันวิจัยและหน่วยงานสถิติ โดยหากคำตอบให้ได้ว่าตัวแบบสิทธิกรณมีประโยชน์เปรียบเทียบกับที่คิดว่าเป็นไปเป็นเวลานาน